Sēdher haggēṭ

A. S. HALKIN, 1931

סדר הגט בקצרה

כל מי שאינו בקי בטיב גיטין וקדושין לא יהיה לו עסק עמהם. ודייקינן בטיב ללמד שצריך שיהיה בקי הרבה בדין גיטין וקדושין שלא ירבה ממזרים בישראל, ולכן אין מסדר הגט אלא מי שנסמך ברבנות, כן הוא המנהג: ואפילו מאן דמתמניה אגיטא נאה ויאה לו ליקח שנים מגדולי המורים שיהיו עמו, וראוי והגון שהמסדר עצמו לא יקח שום שכר וכן הוא המנהג בכל מלכות ישמעאל, ובמקומות הנוהגים ליטול שכר יש ליזהר שלא ליטול יותר מכדי שכר בטלה:

קודם הכל ישתדל שתפשר האשה עם הבעל על דבר הכתובה ותמסור אותה ביד המסדר לקרעה אחרי נתינת הגט, ואם אין הכתובה מצויה להביא, תכתוב שובר ותתן ביד המסדר למסור אח"כ לבעל:

סדר הגט לכתחילה ביום ולא בלילה, ובשעת הדחק כגון גט ש"מ וכיוצא יכול לגרש בלילה ויכתוב ויחתום בלילה, ועיין בתשובת מהרח"ש ז"ל סי' כ"ב, ותשובת מהר"ם די בוטון ז"ל סי' י"ו;

יזהר שלא לסדר הגט בכל חדש אייר אם לא בשעת הדחק כגון ש"מ וכיוצא, גם ביום ר"ח בין שהוא יום א' בין שהוא ב' ימים, וכן בע"ש ועיו"ט, אם לא בשעת הדחק:

אזהרות

ראיתי רבותי הקדושים עושים ביום קודם נתינת הגט, ומנהג טוב לעשותם כדי שביום נתינת הגט יהיה הכל מוכן ומזומן ובזה לא יארע דבר תקלה על ידם;

המסדר יחקור וידרוש לבעל אם מגרש מרצונו הטוב עם שכבר חוקר בשעת ההתרות. וכן צריך לחקור במקום דאיכא חרם דרגמ"ה שלא לגרש בע"כ. וכן במקום שנשבע הבעל שלא לגרש אותה בע"כ אם רצונה של האשה לקבל הגט מדעתה אם האשה בפנינו;

עוד יחקור אם המגרש והמגורשת גדולים בשנים, והטעם במגורשת לדעת אם תקבל היא או אביה, וככתוב בסדר גט קטנה, עוד יחקור אם היא ארוסה או נשואה לסדר הגט כפי מה שהיא כנודע;

מאד מאד יזהר המסדר בדרישות וחקירות בדקדוק גדול אם יש שני שמות למגרש או למגורשת או לאביהם, ובמקום שכותבין כהן או לוי בגט יזהר לחקור אם הוא כהן או לוי, וכן אם אבי האשה כהן או לוי;

יברר סופר ירא שמים שיהיה הגון במעשיו ושיהיה בקי בכתיבה,

ויצוה

ויצוה הרב אל הסופר שיעשה ביום קודם הנתינה העתק מן הגט אשר יכתוב למחר, כי בזה לא יבא לידי טעות, והוא מנהג כשר, גם לא יהיה הסופר קרוב לא לאיש ולא לאשה ולא לעדים, ואם אפשר גם לא יהיה קרוב להרב המחבר:

יזמין המסדר עפ"י צווי הבעל שני עדים כשרים גדולים בשנים שלא יהיו קרובים לא לבעל ולא לאשה ולא קרובים זה לזה, ושלא יהיו משאר פסולי עדות ושלא יצא עליהם קול בעלמא שחשודים על העריות, ולענין קורבא נוהגים שלא יהיו רביעי ברביעי אפי' מצד בעל כאשתו ועיין בבית שמואל בס' הגט בזה, ואפי' מצד חתונים, או קריב ונתרחק, וכן נוהגין שלא יהיו בעלי מומין, ובכל מקום שנוהגים העדים ליטול שכר נוטלים:

ויש ליזהר שלא יהיו העדים כהנים, ולא יהיו קרובים ל' הרב המסדר ועיין מ"ש בזה בס' הגט של ס' בתי כהונה ח"ב:

עוד יש ליזהר שיהיו העדים מבינים הגט, ואם אינם מבינים מלמדים אותם ומפרשים להם מהו הגט ומהו לשמו ולשמה, וכן לסופר:

יזהר המסדר שלא יזמינו עדי חתימה שיש ספק בשמותיהם, או בשם אביהם, כגון ששמו או שם אביו טיהו דמספקא לן אי כתבינן טיה או טיהו גרשון או גרשום, וכן מי שאביו ממזר, ושידעו לכתוב

לכתוב אשורית, והעדים נאמנים על שמם ועל שם אביהם, וטוב
להודיע לעדים שהאשה המגורשת אסורה להם אחר כך. עיין ב
בהגהה סי' ק"ל סעי' כ', ועיין סי' י"ב

הגט לא יכתבנו הבעל עצמו היכא דאפשר, וכן לא יאמר לסופר בשעת הכתיבה כתוב כך או לא תכתוב כך:

שבר הגט מן הדין של הבעל, ומפני תקנת עגונות תקנו חכמים שהיא תתן ואקנויי אקנאוהו לבעל:

מאד מאד צריך ליזהר שלא יהיה הסופר אחד מן העדים;

צריך שיכירו העדים והסופר שזהו פלו' המגרש, וזו היא פלונית המתגרשת אפי' שהם בעיר אחת, והעיקר בהכרתן היא שיכירו שמו ושמה, והכרתם אפי' ע"י פיסולי עדות שאומר להם שזה האיש נקרא פלו', וזאת האשה נקראת פלונית ושם אביהם נהגו לכתוב על פיהם, ואם הוחזקו בעיר ל' יום בשם זה אין צריך לעדות המכיר. ובשעת הסכנה כגון מושלך בבור, או שהוא מסוכן ואמר כתבו לי גט שאני פלו' ושם אשתו פלונית כותבין על פיו. וטוב שידעו ג"כ שזה בעלה של זו והיא אשתו. ועיין בס' גט פשוט סי' קנ"ג סס"ק י"א. והרב פרי חדש הזהיר שגם הסופר יכיר כמו העדים. עיין בקונטר' גטין של הרב ז"ל סי' קנ"ג סעי' י"ב, ואם כותבים שם אבי האשה עפ"י בעלה

עיין

עיין בס"ה מכתב מאליהו סי' לד:

יתפשר הבעל בעד שכר כתיבה וחתימת הגט, ומנהגנו ש
שמתפשר בעד הכל סתם, ומוסרים אותו השכר ביד
הרב המסדר, ואח"כ מתחלקים ביניהם לאחר נתינת הגט:

נהגו שהעדים שמנוה לפניהם לסופר הם יהיו עדי חתימת ועדי
מסירה ובזמן. ויהיו העדים הנזכרים עם הרב המסדר בכל
עניני הגט, ויכוונו להעיד על הכל:

אם התגרש מאשה משום שם רע, או משום נדר, או משום אילונית
יודיע לו הרב המסדר שאינו יכול להחזירה:

אם שנים בעיר ששמותיהן ושם נשותיהן שוין, אז לא יגרש אלא
זבפ"ן ועיין בס' הגט של בתי כהונה ח"ב:

יום נתינת הגט

מיד אחר תפלת שחרית, הרב המסדר קורא לו הבעלי תורה
היותר מובחרים כדי שיהיו עמו בסדור הגט, כי טובים השנים
מן האחד, וכי היכי דליתוי להו שיבא מכשורא:

וקורין לבעל ולסופר, ולעדים, שיבואו שם עמהם:

אין האשה מתגרשת אלא בכתב דכתיב וכתב לה ספר כריתות
ומדין תורה הבעל כותב את גטו, מיהו בפסחים וכן בפרק

ב׳ דקדושין קיימא לן מקראי דשלוחו של אדם כמותו ולכן מצוה לסופר שיכתוב הגט והוי שלוחו, ומנהגנו שאין הבעל כותב את הגט דלפעמים מפיק מניה חורבא שמא לא יכתבנו לשמו להזיק ולעשות רע לאשתו אשר שונא לה, וכמה טעמי אחריני ועיין במהר״ם פאדובה;

ומשכימין בבקר לסדר הגט כדי שהבעל לא ילך לו ויאכל וישתה וישתכר וקי״ל אם הבעל היה שכור אין הגט כשר, לכן מיד אחר ביה״כ מתחילין לסדר הגט והוא מנהג כשר, ומונעין לבעל שלא יאכל וישתה קודם נתינת הגט, ואם יש לו כאב לב מזהירין אותו שלא יאכל הרבה וישתה מעט;

יזהיר המסדר לעדים ולסופר שיהרהרו תשובה בלבם, אפילו שהם מוחזקים לצדיקים גמורים, וכך הוא דרך ההרהור שיאמר ויהרהר בלבו כלנו על כל מה שחטאנו, ואם שהיינו כיוסף הצדיק וכאהרן הכהן המנהג לומר כן, גם אנחנו נחזור בתשובה אולי חטאנו לה׳ אלהינו, ונהגו כלם לומר וידוי בלחש וגם הרב המסדר עמהן; ויהרהרו כלם בהתבודדות;

יזמין הסופר לפני הרב המסדר הנייר והדיו והקסת והקולמוס׳ וכל כלי הכתיבה;

יזהר שהקלף לא ירד עליו דלף ולא שום לחלוחית שאם יכתוב עליו

יבא

יבוא לידי עשטוש;

יזהר שלא יהיה על הקלף טיפת דיו ויוכרח לגרר הדיו ולכתוב עליו אח"כ על הגרירה ואפי' יתכוין שיהיה הגרירה בין השטין עם כל זה לא יהני;

לא יהיה בקלף שום נקב אף אם יכול לכוין שיבא הנקב בין השטין;

ויביא הסופר הרבה קלף דהיינו ב' או ג' קלפים;

עוד יביא דיו וצריך שיהיה דיו כשר ר"ל שיהיה עשוי מקומוס וקנקנתום שהוא דיו המתקיים שאינו יכול להזדייף ולמוחקן דיו שהוא כשר לכתוב ספר תורה וזהו נקרא דיו כשר, ולא כאותן ההדיוטים הטבועים האומרים כי דיו כשר נקרא אותו שעושה הישרא' אבל אם עשאו גוי פסול וגם משום סתם יינם שו' הן הטבועים בני עשו השואלים איך מעשרין את התבן עושים מעשה זמרי ושותין סתם יינם ומבקשים שכר כפינחס ואומרים הדיו הנעשה מסתם יינם פסול, ואינו כן כי הדיו שנעשה מסתם יינם אין בו אסור בכתיבה, אבל בשתיה אסור;

עוד יביא הסופר מחוג למדוד בו השרטוט ובו לעשות נקבים כדי שהשרטוטים יהיו ישרים;

עוד יביא משרטטת היינו ריגה וסכין כדי לחתוך הקלף ולסאטור לחלוק

לחלוק בה הקלף, ויביא הרבה קולמוסין כאשר כתבנו בקלף;

והקולמוסין יהיו של קנה ואם הסופר אינו יודע לכתוב 3
בקולמוס של קנה יקח של כנף, ואין האסור אך
בקולמוס של ברזל מפני שהיא חוקקת, וראיתי בדברי האחרונים כי
לכתחלה לוקחין כנף כדי שלא להוציא לעז על גטין הראשונים, וראיתי
רבותי שהיו עושים שהסופר יכתוב בקולמוס של קנה, אבל ודאי אין ק
קפידא בדבר;

ואז שואל הרב המסדר לסופר בפני העדים אם הכל שלו כדי שהסופר
יוכל ליתנם לבעל במתנה, ואם הם של אחר האחר יתנם
לסופר במתנה גמורה וחלוטה, וכאשר יאמר הסופר שהם שלו יניחם
לפניו, ויזהר שלא יתנם לבעל עד שיעשו ההתראות מהרב המסדר,
ויזהר לעשות ההתראות וכל המשך כמבואר לקמן;

סדר ההתראות בחקירות ואזהרות מהרב המסדר ל' הבעל

ראשית מאמר יצוה הרב המסדר למגרש לסופר ולעדיים
שישיבו על הן פעם אחד ועל לאו פעם אחד ולא ב' פעמי'
הן הן או לאו לאו;

וראיתי נוהגים ששואלין לבעל מה הוא רוצה והוא משיב באתי
ליתן גט לאשתי;

ישאל

ישאל המסדר למגרש בלשון זה בלשון שמבין אותו פב"פ (כמ"ש בגט) רצונך ליתן גט לאשתך פב"פ (כמ"ש בגט) ברצון גמור ומוחלט בלי שום זכר אונס כלל (ואם ארוסה יאמר לארוסתך פב"פ (כמ"ש בגט) והוא ישיב הבעל הן;

כתב מהר"י מינצן בס' הגט דבגט מומר אין שואלין לו כי אם, אם הוא מגרש ברצונו, ולא על הנדר ולא על השבועה וכו' שמא יתחרט, אך אם ידוע אצל הרב המסדר שהמומר נשבע שלא לגרש או יתירו לו, וכ"כ שאר מסדרי גטין. ועיין בס' ב"ב ח"ב דהכל לפי ראות עיני הרב המסדר, ובגט מומר דצריך להקדים הזכוי יתבאר במקומו בס"ד;

אומר המסדר לבעל נדרת שום נדר, או נשבעת שום שבועה או עשית ת"כ, או קבלת שום חרם, או שום איסור, או קנין או דברת שום דבר בכה"ג שמכריחך לתת גט לאשתך פ' ב' פלו' (ויאמר הרב שמה וכנויה כמ"ש בגט) ושלא תאמר אח"כ אנוס הייתי; מחמת זה אמור לנו, ואם תרצה שנתיר לך נתיר. והוא יאמר לא נדרתי שום נדר, לא נשבעתי שום שבועה, לא עשיתי שום ת"כ, לא קבלתי שום חרם לא איסור ולא קנין ולא עשיתי שום דבר המכריחני ליתן גט לאשתי פב"פ (כמ"ש בגט); יאמר לו הרב אעפ"כ שמא

נדרת

שום נדר או נשבעת שום שבועה או ת"כ, או קבלת שום חרם או שום
איסר או קנין, או עשית שום דבר המכריחך ליתן גט לאשתך פב"פ
(כת"ש בגט) ושכחת? (כי יש תקנת קדמונים להתיר אף למי שאומר שלא
נשבע וכו', שמא יאמר אח"כ אעפ"י שאמרתי שלא נשבעתי אמת הוא שנשבעתי
ובזה יהיה הגט בטל וירבו ממזרים בישראל) אח"כ אתה מתחרט חרטה
גמורה, ורוצה אתה בגרושי אשתך פב"פ (כת"ש כאן) ע"י גט, אבל על
הנדרים ועל השבועות אתה מתחרט חרטה גמורה בפתח זה, ש
שהגט יותר נכון בלתי נדר, או שבועה, או ת"כ, או קבלת שום חרם,
או איסר, או קנין ובלתי שום הכרח. ורוצה אתה שנתירם לך כדי
שיהיו הגרושים מרצונך הטוב בלב שלם ובנפש חפצה (מתיבת ורוצה אתה
עד תיבת ורוצה אתה אחרון, הוא תוספת לשבח, מלישנא דקדמאי בס' גיטין,
ונמצא כתוב בס' הגט שבספר כנה"ג ונראה שהוא לחוש לדברי מהרנ"א ז"ל בס'
קפד' וכ"כ בס' הגט שבסס" גט פשוט) ויאמר הבעל הן ויתירו לו בלשון
הזה:

ברשות בית דין של מעלה, וברשות ב"ד של מטה שרוי לך (ג"פ)
מותר לך (ג"פ) מחול לך (ג"פ) אין כאן נדר, אין כאן
שבועה, אין כאן חרם, אין כאן איסר, אין כאן תקיעת כף, אין כאן
קבלת קנין (משום דקנין הוי כמו שבועה) אין כאן עוד דבר המכריח ליתן

גט

גט לאשתך פב״פ (כמ״ש בגט) כשם שאנחנו מתירין בב״ד של מטה
כך יהיו מתירין בבית דין של מעלה וסר עונך וחטאתך תכופר:

יאמר לו עוד שמא באיזה פעם אחת איזה כעס או איזה סיבה
נדרת או נשבעת שום שבועה, או ת״כ, או קבלת שום חרם
או שום איסר או קנין או עשית שום דבר המכריחך שלא ליתן
גט לאשתך פב״פ (כמ״ש בגט) ונמצא שאם אתה מגרשה מעבור
על השבועה, ובין יאמר לא, ובין יאמר הן, מתירין כנזכר:

ברשות בית דין של מעלה וברשות ב״ד של מטה שרוי לך (ג״פ)
מותר לך (ג״פ) מחול לך (ג״פ) אין כאן נדר, אין כאן שבועה
אין כאן חרם, אין כאן איסר, אין כאן ת״כ, אין כאן קבלת קנין,
אין כאן שום דבר המכריחך שלא ליתן גט לאשתך פב״פ (כמ״ש בגט)
כשם שאנחנו מתירין בב״ד של מטה כך יהיו מתירין בב״ד של מעלה
וסר עונך וחטאתך תכופר:

ביטול מודעות

בתחלה יפרש לו מה הוא המודעא ויאמר לו כך בכל לשון שמבין .

מסרת מודעא על הגט שאתה רוצה ליתן לאשתך פב״פ (כמ״ש
בגט) כדי שתתגרש בו . או שאמרת שלא תתן הגט ב
ברצון , או שדברת איזה דבר, או דברים הגורמים איזה ביטול, או
פיסול

פיסול לגט בכתיבתו, או בחתימתו, או בנתינתו או שירע כחו מחמתן?
(ובגט ע"י שליח יאמר לו או בשליחות השליח אשר מנית כדי להוליך הגט
לאשתך פב"פ (כמש בגט)?) ויאמר הבעל לאו. אבל יש סדרים שכתוב
בהן, והמפרש אומר לא מסרתי מודעא. ולא דברתי מעולם דבר
שיזיק לגט ושיגרום לו שום ביטול (ולא לשליח אשר מניתי) וכ"כ בס'
הגט בש"ע וכן מנהגנו (ובירושלים תוב"ב לא נהגו כן ואין להקפיד
בזה שהכל מתוקן במאמר הבעל הבא לקמן) גם בענין הנדרים
והשבועות המנהג כמ"ש. ואין לשנות באורך דברים שאין בהם הכרח;

ויאמר הרב המסדר לבעל, אעפ"כ אם באולי מסרת מודעא
או אם עשית שום פועל המזיק לגט, או דברת איזה דבר או
דברים שמאותו דבר או דברים נמשך ביטול או פיסול לגט בכה"ג
בין בכתיבה, בין בחתימה, בין בנתינה, או שירע כחו מחמתן,
(וכן בשליחות) כל זה אתה מבטל כאן בפני עדים הללו בטול גמור
שלא יהיה שום כח באותו דבר או דברים, אלא מעכשיו כלן יהיו
בטלין ומבוטלין וחשובין כחרס הנשבר, והוא משיב הן; (ובגט ע"י
שליח יאמר לו בפני עידי החתימה, ובפני עידי השליחות);

ויאמר הרב המסדר לבעל בפני עדים בלשון הזה, והוא יאמר
אחריו מלה במלה;

אתה

אתה פב"פ ואתה פב"פ הוו עלי עדים נאמנים מה שאני אומר בפניכם;

הנני פב"פ (כהת"ש בגט) מבטל בפניכם מעכשיו בטול גמור כל מודעי ומודעי דמודעי, ומודעי דנפקי מגו מודעי עד סוף כל מודעי, אם מסרתי על הגט שאני רוצה בו לגרש את אשתי פב"פ (כהת"ש בגט) ולא יועילו לכלום ויהיו כחרש הנשבר. וכן אם דברתי דבר או דברים שבשתיקתי גורמים שום פסול או ביטול לגט, או עשיתי איזה פועל המזיק לגט בין בכתיבתו בין בחתימתו בין בנתינתו (ובגט ע"י שליח יאמר בין בשליחותו) או שירע כחו מחמתן, אני מבטל אותם מעכשיו בפניכם בטול גמור ולא יועילו לכלום ויהיו כחרש הנשבר;

אבל כתיבת הגט, חתימתו, ונתינתו (וע"י שליח ושליחותו) יהא כשר וקיים כדת משה וישראל; וכן מעיד אני על עצמי שלא מסרתי שום מודעא על הגט, שלא עשיתי שום פועל המזיק לו, ושלא דברתי שום דבר, או דברים שבשתיקתי גורמים שום ביטול או פסול לגט בין בכתיבתו, בין בחתימתו, בין בנתינתו (וע"י שליח בין בשליחותו) או שירע כחו מחמתן, ואם המצא ימצא עד או עדים בין בכתב בין בע"פ שיעידו שמסרתי על הגט שום מודעא, או שעשיתי שום פועל המזיק לגט, או שדברתי שום דבר או דברים שבשתיקתי גורמים

שום

שום ביטול או פיסול לגט בין בכתיבתו בין בחתימתו, בין בנתינתו (וע״י
שליח בין בשליחותו) או שיורע בא מחמתן, הריני פוסל עלי אותו עד
או עדים פסול גמור, אבל גט זה בין בכתיבתו, בין בחתימתו, בין בנתינתו
(ובין בשליחותו) יהיה כשר שריר וקים כדת משה וישראל;

יפרש הרב המסדר הדברים הללו ללועזים בלעז כמובא בסוף
הספר וכן בכל לשון שמבין;

אחר ביטול המודעות יאמר הרב לסופר אתה מכיר שזה
המגרש הוא פלו׳ ואתה יודע ששמו נקרא כן, והמתגרשת
היא פלונית, ואתה יודע ששמה נקרא כך? וזה לרווחא דמלתא
ואעפ״י שאינו יודע ששמם כך אפ״ה הוא כשר, אבל העדים צריך
שידעו ששמם כך;

אחר כך יאמר לסופר שיתן במתנה גמורה למגרש בפני העדי׳
הקסת, והדיו, והנייר, והקלף, והקולמוסים, וכל כלי
הכתיבה כדי שיהיו שלו, וכן יעשה הסופר, שיאמר בפני העדים
לבעל בכל לשון שמבין הבעל;

אתה פב״פ (כמ״ש בגט) הילך הקלף והקסת, והדיו, והנייר,
והקולמוסים, וכל שאר כלי הכתיבה, ומעכשיו אני נותנם
לך במתנה גמורה שיהיו שלך. אז יקחם המגרש ויגביהם ג׳ טפחים

כדי

כדי לזכות בהם כדין, ויזהיר הרב המסדר שיקנם המגרש בהגבהה ולא במשיכה:

יורשיט המגרש הקלף, והקסת, והדיו וכל כלי הכתיבה אשר קבל לסופר בפני עדים, אך לא ימסרם לסופר עד גמר כל דבריו לסופר ולעדים, אז יאמר הרב המסדר למגרש בכל לשון שמבין אמור לעדים דברים הללו:

שמעו אתם עדי פב״פ, ופב״פ מה שאני מגוה לסופר פ׳ בר פלו׳ וישמעו העדים ויראו מה שעתידים להעיד:

וכה יאמר הבעל לסופר בכל לשון אשר הוא מבין בפני העדים

אתה הסופר פב״פ הילך הקסת והדיו והקלף, והנייר, והקולמוסי וכל שאר כלי הכתיבה הללו, וכתוב גט לשמי אני פב״פ (כמ״ש בגט) לגרש בו את אשתי פב״פ (כמ״ש בגט) וכתוב אותו לשמי ולשמה לשם גרושין גמורים שתהא מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם, ואם צריך לכתוב ב׳ גטין מפני הספק שיש בשמות כגון שיה או שיהו גרשון או גרשום צריך שיאמר הבעל לסופר אם חפץ הרב מ׳ לסדר גטין הרבה מחמת ספק הרשות בידו, ואני נותן לך רשות לכתוב גטין מה׳ ועד מאה עד שיהא אחד מהם כשר בלי שום פקפוק בכתיבה ובחתימה לדעת הרב המסדר ולכל מי שהרב הנ״ל ירצה

לו

לו את הגט (עיין בס' הגט בתי כהונה ח"ב) וכתוב לשמי ולשמה לשם גרושין גמורים שתהא מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם;

יאמר הסופר כן אעשה;

ואם יארע א' זה פיסול בכתיבת הגט או בתיקוניו שצריך לתקן או לכתוב אחר מחדש עיין מ"ש בסוף הקונטרס הלזה;

וקודם שימסור לסופר יאמר לעדים כך

ואתה פב"פ ואתה פב"פ הוו עדים גמורים בגט שיכתוב הסופר פב"פ לשמי פב"פ (כמ"ש בגט) לגרש בו את אשתי פב"פ (כמ"ש בגט) וחתמו בו לשמי ולשמה לשם גרושין גמורים שתהא מגורשת בו ממני ומותרת לכל אדם, ואני נותן לכם רשות לחתום מגט א' ועד מאה שיכתוב הסופר פב"פ עד שיהיה אחד מהם כשר בלי שום פקפוק בכתיבה ובחתימה לדעת הרב המסדר, או לכל מי שהרב הנ"ל ירשה לו את הגט (ואם צריך ב' גטין יאמר ככתוב למעלה אצל הסופר) וחתמו כ כלם לשמי ולשמה לשם גרושין גמורים שתהא מגורשת בו ממני ומותר' לכל אדם;

ותכף ימסור כל כלי הכתיבה לסופר מידו לידו דווקא ולא על ידי שליח; ויאמרו העדים כן נעשה; כל הדברים הללו צריך שיאמר הבעל לעדים ולסופר פה לפה ולא ע"י שליח, ואפי' מי' כתבו

ומי

ומי שנשתתק וחרש עיין בפוסקים ובש"ע;

יזהיר המסדר לבעל שלא ידבר בענייני הגט עד אחר הנתינה פן ידבר איזה דבר שגורם שום ביטול הגט;

עוד יזהיר לבעל שלא יאמר לסופר כתוב כך או לא תכתוב כך, וכן יזהיר שלא יצא לחוץ בין הכתיבה לנתינה מחשש שלא יבטל הגט או ימסור שום מודעא, ואם יצטרך לילך מניחין אותו לילך ויחזור מיד (אבל מומר בחזקת גוי הוא ואין מניחין אותו לילך אפי' מחמת אונס אם לא יהיו שני אנשים עמו);

העדים יהיו יחד עם הסופר מתחלת הכל עד ~~אשר~~ שנכתוב
יגע בס"ד

ויש נוהגים שקודם שיתחיל הסופר לכתוב הגט ישאל למגרש מה שמו ומה שם אביו ואם לו או לאביו שום חניכא או כנוי, ואם הוא כהן או לוי, וכן ישאל לאשה מה שמה ומה שם אביה, ואם יש לה חניכא או כנוי, אבל אם יודע מה שמה והיא אינה שם, אין קפידא בכך;

נפלה מחלוקת בין הפוסקים אי צריך דווקא בכתיבה לשמו ולשמה, אבל בתיקונים אין צריך לתקנם לשמו ולשמה, אך נראה להחמיר ולומר כן בכל התקונים וכך מנהגנו, וקודם שהסופר יתחיל

יתחיל שום תקון בגט יאמר;

שמעו אתם עדי פב״פ ופב״פ כל התקונים שאני עושה לצורך גט זה הנני עושה לשם פלו׳ ב״פ (כמ״ש בגט) לגרש בו את אשתו פלו׳ ב״פ (כמ״ש בגט) ואני מתקן הכל לשמו ולשמה לשם גירושין גמורים שתהא מגורשת בו מעתה ומותרת לכל אדם; ויאמרו העדים שמענו;

ויחתוך הסופר הקולמוס תחלה אפי׳ אם הקולמוס כבר מתוקנת עם כל זה יחזור ויתקן לשמו ולשמה לשם גרושין;

המנהג לתקן הקולמוס תחלה לפי שהוא העיקר דכתי׳ וכתב כי הקלף אינו עיקר דיכול לכתוב אפי׳ על נייר או על עלה של זית כשאינו מחובר;

אחר שתקן הקולמוס יחליק הקלף בגיסטור בלען כך הוא המנהג;

ראיתי במנהגים שנוהגים לחלוק הקלף כדי שיהא נכתב כראוי ולא יבואו בו טשטושים;

יראה הסופר קודם שיתחיל לכתוב אם הקלף הוא גדול והוא הרבה יותר ממדת הגט וצריך לחתוך ממנו שיחתוך אותו קודם כתיבה, ואם לא חתכו קודם הכתיבה וחתכו אח״כ הרי הגט פסול אבל אם אחר הכתיבה חתך ממנו מעט כדי ליפותו הגט כשר;

כלל זה יהיה בידך אם נשאר בגט אחר הכתיבה כ״כ קלף שיכול
לכתוב גט אחר מקרי ומחוסר קציצה והגט פסול וכל שהוא
פחות מזה השיעור נקרא ליפותו והגט כשר;

יחתוך הקלף שיהיה ארכו יותר על רחבו עם הגליון של מטה
משום דנקרא ספר דכתיב וכתב לה ספר, וספר צריך
שיהיה ארכו יותר על רחבו, ונקרא ארכו דרך קריאתו מתחילתו
לסופו;

יניח גליון מן הצדדים כחצי רוחב צפורן של גודל ולמעלה כרוחב
צפורן של גודל, ולמטה יניח למטה מן האותיות כדי ד׳ אצבעו׳
של גודל, וקצת יותר אם ירצה;

וזה כדי שלא יכתוב בגליון נגד העדים ועיין מה שכתבו התוספות
בזה בפרק גט פשוט;

יקח המחוג ויעשה נקבים כדי לשרטט על ידו בשוה, שלא יהיו
השורות עקומות· ושיהיה המרחק שבין שטה לשטה שוה
בכל השיטין ואחר שעשה הנקבים ישרטט;

השרטוט יהיה בעץ או בעצם, ובנייר קדש ירושלים תובב״א
נהגו לשרטט ביד, ע״י כפילת הנייר, אבל הרדב״ז
כתב דנכון בכלי, ולא בעופרת ולא בבדיל ולא בכל דבר הצובע ולא
בברזל

בברזל;

הטעם הוא שאינו משרטט מחבר משום שהוא נובע והוי ככתב
ע"ג כתב דקרא קאמר וכתב לה ספר כריתת כתב אחד
ולא כתב ע"ג כתב;

וישרטט מבחוץ לא במקום שכותבין אלא כנגד השער , וגם
כשמשרטט מבחוץ לא ישרטט בברזל ועופרת וכיוצא
בהן;

והטעם משני שהוא נובע והוי ליה כתב ע"ג כתב כאשר אמרנו
והע"ג דלא שייך טעם זה להיות כתב ע"ג כתב יען
משרטט שלא במקום הכתב , הטעם כתבו התוס' דלפעמים הקלף
הוא דק ונראה נבע המחבר בפנים והו"ל כתב ע"ג כתב;

וישרטט י"ב שיטין כמנין נש ;

עוד ישרטט שתים אחרות קצרות תחת הי"ב שיטין לנגד ימין כדי
חתימת העדים , ולא ארוכות כשאר שרטוטי הגט , זו למטה
מזו , כדי שיחתמו בהן העדים זה תחת זה סמוך לשרטוט של
שיטת י"ב ולא ריחוק ב' שיטין , והטעם כי כל מה שאנחנו יכולי'
לקרב חתימת העדים של הגט אנו מקרבין , עיין מ"ש התוספות
בר"פ נ"פ , וכן בשטה ב' שחותם העד הב' צריך ליזהר בזה

וישרטט

וישרטט כל השרטוט קודם שיתחיל לכתוב הגט ואפי' של העדים;
מיהו אם עשו שורות יותר אין לפוסלו בכך מפני שאינו אלא מנהג בעלמא
דסמכו על המספר גט דהוא תרגום של ספר, אבל יש בו נ"כ טעמים
אחרים למה עושין אותו י"ב שיטין ועיין מ"ש התוס' בריש גטין;
(מנהג עיר עוז לנו ירושלים תובב"א ליתן לכל א' מהעדים לשרטט שיעור שתי אשר
צריך לחתום באותה השיטה הקטנה כל א' שיטתו, אבל לא ראיתי בשאר הקהילות
נוהגים כך);

קודם שיתחיל הסופר לכתוב יחתוך הנקבים שעשה במחוג לשרטט
בהם בשוה, וכל זה נהגו לחתוך קודם שיכתוב דלא יהיה מחוסר
קציצה אחר הכתיבה כדאמרינן וכתב ונתן;

יזמין הסופר עצמו לכתוב, וקודם שיתחיל יאמר בפני ב' עדים
במעמד אחד דווקא;

שמעו אתם עידי פב"פ ופב"פ, אני כותב גט זה במאמר הבעל
פב"פ לגרש בו את אשתו פב"פ (כמ"ש בנ"ט) שמם וכינויים ואני
כותב אותו לשמו ולשמה לשם גרושין גמורים שתהא מגורשת בו
ממנו ומותרת לכל אדם, ויאמרו העדים שמענו; ואעפ"י שכבר אמר
לעדים למעלה בתקון הגט, והיה יכול לומר או כיעשה כן גם בכתיבה
והיה די בפעם א' עכ"ז כבר כתבו האחרונים שטוב הדבר לחזור
ולאמרו

ולאחריו גם כן קודם שיכתוב;

אזהרות לסופר

מיד שאומר הסופר כן יתחיל לכתוב את הגט מיד ולא יפסיק ויכתבנו בקביעות ולא בסירוגין, והטעם הוא שלא יסיח דעתו מן הגט כדי שיכתבנו לשמו ולשמה, ואם כתבו בדיעבד כשר, עיין בס׳ הגט שבסוף ס׳ בית שמואל אות נ״ח;

יכתוב הסופר בידו הימנית אפי׳ שולט בשתי ידיו, ואם הוא אטר כותב בשמאלו, והטעם כי כתיב ספר אע״ג דהוי ספור דברים עכ״ז כתיב ספר, ולכן טוב לכתוב בימין כס״ת דכתי׳ מימינו אש דת למו;

יכתוב בצד הבשר ולא בצד השער, ולכן כותבין בצד הבשר כמו בס״ת, וגם אין כותבין בצד השער מפני שיכול להזדייף ועיין תוס׳ ר״פ גט פשוט;

יזהר הסופר שלא יגע הכתב בשרטוטין לא למעלה ולא מן הצדדים לפי דהוי כמו כתב ע״ג כתב והתורה אמרה וכתב, והגם כי משרטט לצד חוץ שמא הקלף יהיה דק ויעבור השרטוט לצד אחר; ולפיכך יזהר בזה מאד;

יזהר שלא יהיו האותיות עוברות מהשיטין מהימין עד השמאל לתוך

לתוך הגליון אפי' אות אחת שאינה לחוץ פסול, יש אומרים הטעם משום דבהיות חוץ לשטה נראה דחסר זה האות מן הגט ומגלה גט חסר, אבל טעם קלוש הוא זה, לכן במקום עגון אין שעת הדחק יש להקל, וי"א דאפילו נכתב רוב האות בגליון הגט פסול, ולענות דעתי הי' חומר יתירה, ומנהגנו להחמיר, עיין ב"ח ופ"ח וג"פ;

שורות הגט לכתחילה יהיו שוות, ולא יהיו א' ארוכה וא' קצרה,
יכתבנו בכתב אשורית אם לא בשעת הדחק ובלבד שתהיה כתיבה תמה ונכרית יפה, ומנהג ירושלים עיר הקדש בין בכתיבה בין בחתימה בכתב אשורי ובניר, ומנהגנו בכתב אשורי ובניר, ומנהגנו בכתב אשורי ובקלף;

צריך ליזהר שיהיו כל האותיות מוקפות גויל;

יתבונן שלא יהיה בין אות לאות אלא כחוט השערה, ושיהיה בין תיבה לתיבה כמלא אות קטנה, ואם היא מופרדת יותר קצת כשר;

לא יכתוב בענין ששתי תיבות נראות כאחת ואם הוא בתורף אפי' במקום עגון הגט פסול, ואם הוא בטופס ובמקום עגון ולא נשתנה הענין הגט כשר, ואי מספקא לן אם נראית כאחת או לא יראה לתינוק דלא חכים ודלא טפש;

שלא יהיו מופרדות הרבה שתיבה אחת נראית כשתים, ואם מספקא לן ירא׳ה לתינוק כדלעיל, ואם הפריד הוא בין ב׳ או כ׳, או ר׳ או ד׳ לאות אחרת יתקן להמשיך א׳ האותיות לנגד האות שלאחריו באופן שלא יהא הפרש רק כחוט השערה אבל הב׳ לא ימשך אותה יותר מדאי: ויתקן קודם כתיבת כדת משה וישראל, או לפחות קודם חתימת העדים, עיין בס׳ הגט של בירת שמואל ס״ק נ״ח;

אם יצטרך א׳ הסופר להמשך איזה אות בגט כדי שיהא הכתב מיושר, טוב הוא שלא ימשך רק אותיות להדרת שבכל שאר אותיות כגון א׳ ב׳ ח׳ כ׳ פ׳ אם ימשך אותם אינם נראות יפות כמו אלו להדרת;

יזהר שלא יהיה בו שום טשטוש, לא יכתוב על המחק ולא על הגרר והטעם משום דנראה כמזוייף, וגם כי כפי הדין גט שנמחק אות או תיבה, או שתלוי בין השיטין אם הוא בטופס כשר אם קיימוהו בסוף קודם כדת משה וישראל נהגו להחמיר שלא לעשות שום קיום בגט;

מנהג ירושלים תוב״ב לדקדק בקלף או בנייר שלא יהיו חוטין מודבקים בו, כדי שלא יכתוב על גבם שאם יכתוב ינטל

החוט

החוט וישאר האות חלוקה;

לא יהיה הכתב לא מעוקם ולא מבולבל;

יזהר הסופר ביו״דין לעשות עוקץ קטן למעלה ועוקץ קטן
למטה ברגל השמא׳ של יוד מלבד הרגל הימני ועל זה יזהר
הרבה, ודע כי דבר זה עיקר גדול כי לדברי ר״ת הגט פסול, אברא
דיכול לתקנם קודם כדת משה וישרא׳, או לפחות קודם שיחתמו
העדים, ואם לא תקנם קודם שיחתמו העדים הגט פסול;

צריך לדקדק מאד ברגלי ההין והקופין שלא יגעו ש׳ הגג כלל, גם
צריך לדקדק מאד שיגיע כל מה שראוי ליגע כגון יודין
דצפין, ועוקץ דשי״ן ועין, ויו״ד שאחורי גד״י שיש פוסלין בזה אעפ׳
שתינוק דלא חכים ודלא טפש קורא אותו יפה אם הוא בתורף;

יזהר שלא ימשך ראש הלמד למעלה תוך חללה של ר׳ או ה׳
או ח׳ שבשיטה העליונה וכן רגל ן׳ ז׳ ף׳ ד׳ ק׳ בתוך ע׳ או
ט׳ של שיטה התחתונה, וטעמא הוא דאם יכנס בתוך ד׳ יהיה
צורת ה׳, ואם בתוך ה׳ או ח׳ ישתנה צורת האות וכן למטה
בתוך ע׳ מחזי כשי״ן, ובתוך השין משתנה צורת האות, קוצה של
פ׳ לא יגיע למטה, לא תדמה ד׳ לר׳, או ר׳ לד׳ כ׳ לב׳ או ב׳ לכ׳, וכן
ישתדל בכל האותיות לכתוב אותם שלימות, ותמונתן כפי שיעורן
היותר

היותר נאות. לא יכתוב שום ר״ת, לא יכתוב אלף למד של ישראל ביחד;

כלל זה יהיה בידך כל אות ואות שבס״ת, תפילין ומזוזות פסולי׳ וכמ״ש בא״ח סי׳ לו׳ פסולים גם בנגע;

לא יעשה הסופר ה׳ חטטרות, והטעם דאין נוהגים כן אלא בס״ת ואינה ניכרת לכל הא׳ צורת ה׳ חטוטרת ואין צריך גם שיהא נקרא בפי כל אדם;

צריך שיעשה הגג וצריך שימשוך לאחר הלמד של אותיה. שיטה יותר מן הריוח שבשיטה העליונה וכן כרעי׳ ד׳ ף׳ ז׳ ק׳ ימשוך יותר מחצי הריוח שבשיטה שתחתיה ואפילו לאחר הלמד שבשיטה ראשונה ימשוך יותר מחצי גבון של מעלה ויש נוהגים להמשיך גם נ׳ וף׳ פשוטה וגם הכ׳ פשוטה ומה לא נהגו כן לערות אלא באותיות ד׳ ז׳ ל׳ ואין לשנות שלא להניח לגע על גגין הראשונים, וכתבו הטעם כדי שלא יבא לזייף בין שיטה לשיטה וטעם קלוש הוא דהא כותבין הגג אפי׳ בדבר שיכול לזייף כאשר כתבו התוס׳ ר״פ גט פשוט; יש אומרים הטעם משום דבהיות שכל שיטה רחוקה וחלוקה נראה כשני ספרים והתורה אמרה וכתב לה ספר ספר א׳ אמר רחמנא ולא ב׳ אבל נוא ונלתח היא דספר ר״ל ספור דברים ומ״מ לכתחלה אין לשנות;

יזהר

המנהג לכתוב כל התורף דהיינו שם האיש והאשה והזמן בשם
שורות הראשונות ואם לא כתב לא עכב;

אזהרה לעדים שיהיו אצל הסופר בשעת כתיבת הגט; ואם יצטרכו לצאת ימתינו עד שיכתוב הסופר שם האיש ושם האשה, ולפחות צריך שיהיו העדים אצל הסופר עד שיכתוב שורה ראשונה, ויקחו סימן מובהק על הגט כדי שיכירו אח"כ שזהו הגט שכתב הסופר לשמו ולשמה לשם גירושין

ויכתוב הסופר כל נוסח הגט בכל תנאיו ודקדוקיו כאשר יאמר הרב המסדר עד כדת משה וישראל ולא עד בכלל, ונוסחו ופירושו אופן כתיבתו, סדר אותיותיו, וכל דקדוקיו עיין פרק ;

קודם שיכתוב הסופר כדת משה וישראל יתן הגט ליד הרב, וקודם שהסופר יתנו ליד הרב יקח הסופר בו סימן מובהק שיכיר שזהו הגט שכתב לשמו ולשמה לשם גירושין;

אזהרות של הרב

יראה הרב אם יש שום אות העוברת מהשיטין לתוך הגליון, די"ש אומרים דפסול אפי' דיעבד;

יראה הרב אם נזהר הסופר באותיות שלא יהיו על השרטוט ממש ולא תוך הנדדין;

יראה

יראה הרב שלא יהיה בגט שום מחק או גרר אשר נכתב איזה אות
על הגרר כי אם היה נכתב על הגרר היה צריך לקיימו וקי״ל
אין מקיימין שום מחק או גרר בגט;

יקח הרב טופס הגט שנעשה מאתמול ויתנהו למי שיישר בעיניו לקרותו
בדקדוק חסרות ויתרות וכל היו״דין וכל האותיות הצריכין שנוי,
וביד הרב יהיה הגט עצמו כדי שיראה אם חסר בגט איזה תיבה
או אות;

יראה הרב אם הלך וה״ן פשוטה מן השורות כי כן המנהג
שלנו ואין לשנות;

ויראה אם היו״דין שבאותיות הצריכין להיות דבוקות הם פרודות
כגון יו״דין שבשי״ן צ״די וכדומה, ואם היו״דין שבאל״ף ורגל הקו״ף
הם דבוקות ואם תו״ם פתוחה נסתמה ונראה כסתומה, ואם הפ״ נדבקה
היו״ד שבתוכה לאות עצמה כגון פ׳ א׳, ועוד אם יש אות שהיא דבוקה
לחברתה ואם יש תיבה מרוחקת כשתי תיבות ושתי תיבות נראות כתיבה
אחת, וכן יראה אם יש איזה פסול שפוסל בס״ת ותפילין ועוד אם יש ביודי׳
שני עוקצין לצד שמאל וזהו עיקר גדול לדברי ר״ת ומיעתו הגט פסול;

עוד יראה הרב אם יש אותיות מטושטשות מחמת הקלף ספחרזיר
בלע״ז

עוד

עוד יראה הרב אם די מיהויין בשיטה אחת וכן די מינבויין;

עוד יראה הרב והרי את מעתרת לכל אדם בשיטה אחת;

עוד יראה הרב אם הוין של שבוקין תרוכין ופטורין יהיו מעט ארוכי׳
מאשר ווין שבגט;

עוד יראה הרב אם די יהוי רחוק מעט די מן יהוי דלא נר־אה
כתיבה א׳;

עוד יראה הרב אם רגל ה׳ דלמהך רחוקה מגג יותר מאשר
ה״ין שבגט שלא יהא נקרא למחך לשו׳ נחוק ואם לאחרונה
של וכדו היא ארוכה מעט;

עוד יראה אם בשיטה אחרונה כתובה בה רק ג׳ תיבות כרת
משה וישרא׳, ואם הצריך אותיות ד״ת הר״ל כדי לסיים
בסוף השיטה;

נהגו להזהיר שיהיו האותיות מוקפות גויל, ואם יש ביניהם אותיות
דבוקות צריך ביניהן להפרידם, וי״א דאין להפריד אותיות
אם נוגעים וכן נוהגים ויש מקילין בשעת הדחק כן כתב מהריק״א
ומהרמ״אי הביאו באה״ע סי׳ קכ״ה ונראה להתיר לכתחלה להפריד
האותיות הדבוקות גם שלא בשעת הדחק, והטעם כי מן הדין אין
צריך שיהיו האותיות מוקפות גויל בגט, ותנם כי בספרי דכתב
ריתתנא הוא ספור דברים, ולכן אם הרב מצא אותיות דבוקות
בגט

בגט יפרידם קודם שיכתוב כדת משה וישראל, וכך כתב מהר"ם פדוב'
ז"ל בסדר הגט שלו, וכן דעת כל האחרונים ז"ל, וזה בלי ספק, וכן
אם היודי"ן שבש"ץ וצ"די אינם נוגעות בגוף האות, אם תינוק לא חכים
ולא טפש קורא אותו האות, וכן אם היודי"ן אין להם ב' עוקצי' נר'
שאף כל"ש יתקן קודם כדת משה וישראל, אבל בשאר תיבות דלא
צריך לגרר כל האות ולחזור ולכתוב אם הוא שלא במקום עגון
ושעת הדחק לא יתקננו אלא יכתוב גט אחר יען כי נכתב על הגרר
וכן נראה לע"ד להלכה למעשה:
דין אם נמצא פסול בגט או ספק ספוק עד שנראה להסדר לכתוב
אחר בין שהיה בתחלת הגט או בסופו או באמצעיתו מתוך
קו בטופס וכ"ש בחתימות העדים, אם הבעל בעיר אע"פ שצוה
לסופר לכתוב מא' ועד ק' עכ"פ צריך לצוות כבתחלה לסופר לצוות
ולעדים, ולמסור לו כל כלי הכתיבה ככל הסדר האמור לעיל, ואם
לא נשאר קלף צריך לתת הקלף שמביא במתנה לבעל כאמור לעי'
בתחלת המעשה בדקדוק כל הכתוב שם. אך אם נשאר לסופר
מאותו קלף ודיו והקולמוס שמביא תחלה, אין צריך שהסופר יתן
לו במתנה עוד הקלף והקולמוס והדיו וכל שאר כלי הכתיבה, ולכן
עצה טובה קא משמע לן שהסופר יביא תחלה קלף הרבה, דיו
הרבה

הרבה קולמוסים מתוקנים הרבה כדי שהסופר אם יצטרך
לכתוב גט אחר לא יצטרך עוד להקנות לו כאשר הקנה לו
בתחילה ;

ולענין ביטול המודעות אעפ״י שמורם כתב וז״ל ומתנה לו לכתוב
ולבטל המודעות כסדר שעשה בראשונה עכ״ל לא ראיתי
לכל הקודמים לחזור ולבטל המודעות בכה״ג ועיין בדף

אם הרב מצא הגט כשר יחזירהו לסופר שיכתוב כדת משה
וישרא׳;

וכשהרב מחזיר לסופר אותו הגט ירא הסופר אם זהו -
הגט שכתב לשמו ולשמה ;

אחר שיכתוב כדת משה וישרא׳ ימחהו להתייבש שצריך שיהיה
יבש קודם שיחתמו העדים כדי שלא יהיה כתב שיכול
להזדייף ;

אחר שנתייבש קודם שיחתמו העדים ירא[ו]הו העדים בסימן
שנתנו בו ויקראוהו קודם שיחתמו ויבינו במקרא כדי
שידעו על מה הם חותמים ;

אזהרות הרב ל׳ העדים

ויאמר הרב ל׳ העדים מכירים אתם זה הגט אשר זהו אשר

כתבו

כתבו הסופר פב״פ ש׳ הבעל פב״פ וכתבו לשמו ולשמה לשם גירושין? יאמרו העדים הן;

מנהג כשר ונכון שיקראו העדים שניהם יחד את הגט קודם שיחתמו כדי שידעו על מה חותמים ויכולים לקרותו אפי׳ בלא״ש;

צריך שיחתמו בינם הנתינה ושתהיה הדיו והקולמוס של בעל שמסר בתחלה לסופר;

צריך שיחתמו זה בפני זה ואם לא עשו כן הגט פסול;

שיכתבו כתיבה אשורית וכתיבה תמה שלא יהיו האותיות דבוקות זו לזו כמו בגט וכל החומרות הנוהגות בגט נוהגות בחתימת העדים משום דהכל נקרא ספר ולא״ש החתימה מהכתיבה? ובמ״ומיר כותבים הגט בכתב אשורי והעדי׳ חותמי׳ בכתב פרובינצא אך תהיה תמה ונכרת ומבלי שום דיבוק ומחק וטשטוש כמו שנוהגין בגט, ואפי׳ שיחתום ע״א בכתב אחד וע״א בכתב אחר כשר;

יתחילו לחתום ברא״ש השיטה שלא יניחו חלק בגליון לפני החתימה דהוי ליה כתב יכול להזדייף, והוא שיעור שיכול לכתוב פלו׳ חייב לפלו׳ עיין מוהר״ש״ס ח״מ סי׳ פ״ט ש

שתכשיר

שמכשיר בשעת הדחק וכן כתוב בס' הגט שבס' כנה"ג ;

לא יחתמו ע"ג השרטוט לא למעלה ולא מן הצדדין ;

לא יניחו אויר ב' שיטין בין שיטה אחרונה לחתימתן, וכן בין חתימה
לחתימה ואם הרחיקו פסול, וי"ש מכשירין ע' עדי מסירה
ולפיכך נוהגין לשרטט עוד שיטה י"ג וי"ד כדי שיחתמו העדים זה
תחת זה בהשואת השיעור ;

אם חתם העד הב' קודם הא' אעפ"י שכשחתם היה בין הגט
לחתימתן אויר ב' שיטין כשר בדיעבד ;

יחתמו העדים זה תחת זה דווקא ;

לא יחתום העד הב' עד שיתייבש חתימת הא' ;

צריך כל אחד מהעדים לפרש שמו ושם אביו שיחתום פב"פ
ואכ"ל חניכתם, זולת אם הם כהנים או לויים במקום שנוהג'
גם בעדים יכתוב פב"פ הכהן, ואם אביו רב או חכם לא יכתוב
בן כמהר"ר פלו' וכה"ג בשם הבעל ;

כתב העד הא' בן פלוני והב' בר פלו' עיין כנה"ג סי' ק"ל ;

לא כתב שם אביו כשר בדיעבד עיין כנה"ג סי' ק"ל ובס' בית
שמואל ;

אם יש לעד ב' שמות יחתום ב' שמות בלא דמתקרי או ה
המכונה

התכונה, מהר"ם בתשובה סי' קכט' ובס' כסה"ג שכם' כה"ג ועיין גו"פ
סי' קח;

וכן אם יש לאביו ב' שמות יכתוב שניהם;

היה שמו יהודה וכתב יאודה בא' כשר בשעת הדחק ועיין
בכה"ג סי' קל'

יש אומרים אם טעה העד בשם אביו או בשמו אין נפסל, ודיינא
לא היה צריך לכתוב ואין לסמוך על זה כי אם במקום עיגון;

יחתמו פב"פ עד; ימתין עד שיכתוב הוא משום שכל לשון
הגט הוא לשון הבעל, ואם לא יכתבו עד משמע ש
שהחתום הוא הבעל, וכיון שהראשון הוזקק לכך ה"ה אחרון;

יזהיר הרב המסדר לעדים שיחתמו לשמו ולשמה לשם
גירושין גמורים, ושכל אחד מהם יאמר בפני חברו
קודם שיחתום;

שמע פב"פ הריני חותם בגט זה במאמר פב"פ (כת"ש בגט)
לגרש בו את אשתו פב"פ (כת"ש בגט) ואני חותם בו
לשמו ולשמה לשם גירושין גמורין שתהא מגורשת בו מהיום ומותרת
לכל אדם; ראה איך אני חותם; ויתכף ומיד יחתום בפניו;
וכן יאמר השני לחבירו שכבר חתם, וכל אחד יראה כשחותם

חבירו

חבירו מתחלה ועד סוף חתימת העדים:

אחר זה צריך ליבש החתימות שלא יהיה מזוייף מתוכו
כאשר אמרנו למעלה:

תקנת הקדמונים לכתוב שמו ושם אביו מפני תקון העולם
שאם יצטרך לקיימו ידעו הכל בבירור מי הוא העד
מיהו אם כתב ראובן עד, או בן יעקב עד כשר, ועיין תוס׳ פ׳ ג״פ
ולפיכך אם התחיל העד לחתום קודם שיאמר בפיו שחותם
לשמו ולשמה לשם גירושין ונזכר קודם שכתב בן פלוני עד
אע״פ שנחלקו בזה הפוסקי׳ נלע״ד די״ש לסמוך על המתירי׳
בשעת הדחק:

אחר זה יחזור הרב ויקח הגט בידו לעיין אם יש איזה טעות
בגט הגם כי כבר ראה אותו פעם אחרת כי אינו דומה
ראיה אחת לב׳ ראיות והוא מנהג כשר כך נלע״ד:

יראה הרב שיהיה יום, ואם הקהל התפללו ערבית אע״פ שעדיין
יום הוא אקרי לילה, ואסור ליתן הגט באותו היום
ולאחר צריך לכתוב גט אחר דהו״ל גט מוקדם ופסול:

סדר נתינת הגט

נוהגין שהשמש יהיה שם ויאמר הרב ט השמש שיקרא
לפחות

לפחות עשרה אנשים שיהיו שם בשעת נתינת הגט והרב
והסופר והעדים יכולים להיות ממנין עשרה;

והטעם משום פרסומי מלתא שידעו שהאשה הזאת
מותרת להנשא ועוד שהיא אסורה לכהן, ועוד
יהיו שם עשרה כדאמרינן ויצאה והיתה מקיש יציאה להויה
מה הויה שהם הקדושין צריך להיות לכתחילה עשרה ויקח בעז
עשרה אנשים אף יציאה בעשרה;

ויאמר הרב ש' השמש שיקרא ויבאו אצלו הסופר והעדים והבעל
והאשה;

ויעמוד הרב באמצע שני העדים שאחד מהן את הגט הגדול
בימינו והקטן בשמאלו ויאמר לעדים שיהיו עדי
מסירה וכן הוא מנהגנו;

ואם הרב תש כח יכול לישב על הספסל;

הסופר והבעל והאשה כולם יהיו לפני הרב ומלסד יהיו
בעמידה;

ויאמר הרב ש' השמש שיאמר ש' האשה שתכסה פניה עד
שהרב ידבר עמה ולא תגלה פניה עד שעת קבלת
הגט וכל זה משום צניעות;

יזהיר

יזהיר הרב את הסופר את העדים את האשה את הבעל שלא
יאמרו בתשובתן על דברי״ו הן הן אין לאו לאו אלא פעם
א׳ הן אין לאו משום דב׳ פעמים הן הן אין לאו לאו הוי ל״ שבועה
והויא שבועה שלא לצורך;

יאמר הרב את הסופר בכל לשון שמבין והגט יהיה ביד הרב

אתה פב״פ כתבת זה הגט? יאמר הן
אתה מכירו שזהו הגט אשר כתבת? יאמר הן
צוה לך הבעל פב״פ (כמ״ש בגט) לכתוב הגט? יאמר הן
צוה לך לכתוב לשמו ולשמה לשם גירושין גמורי׳? יאמר הן
אמר לך הבעל פב״פ (כמ״ש בגט) הדברי׳ האלו בפני עדי׳? יאמר הן
נתן לך הבעל [redacted] הקלף הדיו והקולמוס
וכל כלי הכתיבה? יאמר הן
כתבת גט זה לשמו ולשמה לשם גירושין גמורי׳? יאמר הן
אמרת בפניך קודם שהתחלת לכתוב הגט
שאתה כותב גט זה לשמו ולשמה לשם
גירושין גמורים? יאמר הן
אמרת כן בפני העדים? יאמר הן
היו העדים אצלך כשכתבת לכל הפחות השיט׳ א׳? יאמר הן;

אח״כ

אח״כ ישאל העדים

מכירים אתם זה הגט? — יאמרו הן

ראיתם שזה פב״פ (כת״ש בגט) נתן ומסר הקלף
והדיו והקולמוס וכל כלי הכתיבה לסופר
פב״פ לכתוב לו הגט? — יאמרו הן

הייתם יחד ושמעתם מפי המגרש פב״פ שצוה לסופ׳
פב״פ לכתוב זה הגט על זה הקלף ובדיו
ובקולמוס של הבעל פב״פ (כת״ש בגט) לגרש
בו את אשתו פב״פ (כת״ש בגט) לשמו ולשמה
ולשם גירושין גמורים? — יאמרו הן

מכירים אתם שזהו הגט שכתב הסופר פב״פ
על הקלף ובדיו ובקולמוס של הבעל פב״פ
(כת״ש בגט)? — יאמרו הן

הייתם אצל הסופר פב״פ לכל הפחות עד שכתב
השיטה הראשונה? — יאמרו הן

אחר זה יאמר הרב ל׳ העדים תקראו שני הגט

יקרא הרב את הגט בקולרם ובדקדוק הלשון ויקראו עמו
העדים;

כשיסיים

כשיסיים לקרות את הגט יש׳ הרב את העדים לכל א׳
בפני עצמו;

זהו חתימתך? יאמר הן

צוה לך המגרש פב״פ (כינ״ש כגט) לחתום זה הגט
לשמו ולשמה לשם גירושין גמורים? יאמר הן

חתמת לשמו ולשמה לשם גירושין גמורים? יאמר הן

אמרת בפניך בשעת החתימה שאתה חותם
גט זה לשמו ולשמה לשם גירושי׳ גמורים? יאמר הן

זהו חתימת חבירך עד השני? יאמר הן

אתה מכיר שהיא חתימת חבירך? יאמר הן

שמעת מפי המגרש פב״פ (כינ״ש כגט) שאמר
לחבירך פב״פ שיחתום גט זה לשמו
ולשמה לשם גירושין גמורים? יאמר הן

ראית שחבירך פב״פ חתם גט זה בפניך? יאמר הן

שמעת שאמר חבירך פב״פ בשעה שחתם
גט זה שיחתום אותו לשמו ולשמה
לשם גירושין גמורים? יאמר הן

היה חבירך אצלך כשחתמת גט זה? יאמר הן

קח״כ

אח"כ ישאל הרב לעד השני כל אשר לעד הראשון

יאמר הרב לאשה שתגלה מעט פניה וישאל הרב לאשה;

אמור את מקבלת גט זה ברצון?

אהן כפי מנהגנו בשביל תקנת רבינו גרשום כי אין האשה מתגרשת בעל כרחה, אך אם היא מאותן המתגרשות בעל כרחן כגון עוברת על דת וכדומה א"צ לשאול לה זה;

ויש אומרים דהרב ישאל לאשה אם נדרה או נשבעה או מ מסרה שום מודעא ומתירין לה הנדר והשבועה ועושה לה נ"כ ביטול מודעות הכל ככתוב למעלה גבי בעל ולא ראיתי רבותי נוהגים כן יען כי האשה מתגרשת בעל כרחה ואם בשביל תקנת רגמ"ה די בגלוי דעתה שאומרת שמקבלת הגט מדעתה ומרצונה;

אחר כך יכפול הרב את הגט כמו אגרת וישים הקצוות זו בתוך זו ויתן קצה הנייר החלק בתוך הקצה הכתוב בו תורף הגט ויתנהו הרב ליד הבעל, ויאמר הרב לבעל תחזיק הגט בידך עד שאומר לך שתתנהו לה;

יאמר הרב אל הבעל בלשון שמבין אתו

מב"פ (כמ"ש כנ"ל) אתה נותן גט זה לאשתך פב"פ (כמ"ש כנ"ל) ברצון

ברצון גמור ומוחלט בלי שום זכר אונס כלל? יאמר הבעל הן;

אז יתירו לו הנדרים והשבועות ויבטלו המודעות ככל הסדר
הכתוב לעיל המתחיל מן אומר המסדר עד סוף הסדר
בדף   אך יזהר הרב המסדר שלא יעלה על שפתיו לא לשון
כתיבה ולא לשון חתימה אלא לשון נתינה בלבד וכשמזכיר
הגט יאמר גט זה כגון מסרת מודעא על גט זה וכו' או שאמרת
שלא תתן גט זה ברצון וכו' או פסול לגט זה בנתינתו וכן כולם,
אבל כתיבת הגט, חתימתו, ונתינתו יהא כן כמו שיאמר בזה
הלשון אבל אני נותן גט זה ברצון טוב ובנפש חפצה לגרש בו
את אשתי (פב"פ (כמ"ש בגט)

ואם יצא הבעל בין כתיבה לנתינה ולא היו שני אנשים עמו
לשמור פיו ולשונו ישביענו הרב שבועה חמורה בנק"ח
ויאמר הבעל

אני מקבל עלי בשבועה חמורה ועל דעת הרב המסדר והריני
ארור לה' אם בטלתי גט זה בשום ענין, ואם מסרתי שום
מודעא או אמרתי שום דבור שיבטל גט זה אלא הריני נותן גט
זה לאשתי פב"פ ברצון טוב ובנפש חפצה;

לכן טוב כמאן דאמר שלא ימחוהו ילך כי בזה אין צריך
לישבע

לישבע;

יאמר הרב לאשה שתושיט ידיה ותפתחם ותקרב אותם יחד כדי לקבל הגט ולא יהיו ידיה במדרון או בענין שלא יוכל הגט ליפול מידיה ותרחיב הידים כדי לקבל את הגט;

יאמר עוד הרב ל' האשה שלא תקפוץ ידיה עד שתאמר לה לקופצם;

יאמר הרב לבעל שיגביה היד הימין שבה הגט למעלה מידי האשה;

יאמר הרב לכל העומדים שם;

אם יש שום אדם שיודע שום פסול בגט זה יאמר אותו קודם הנתינה, כי אחר הנתינה נטיל חרם, ועוד נכריז חרם של ר"ת שלא להוציא לעז על הגט;

יאמר הרב לעדי חתימה תהיו גם עדי מסירה וראו שהבעל מוסר הגט לידה ושמעו שנותן לה הגט לשם גירושין; המנהג שלא הוא ליקח עדי החתימה שיהיו גם עדי מסירה;

יאמר הרב לאשה דעי שבקבלת גט זה תהיה מגורשת ותוכל להנשא לכל אדם חוץ מכהן, כך ראיתי

בסדר

בסדר גטין שיאמר הרב לה כדי שתדע האשה על מה
מקבלת הגט;

יודיע הרב לבעל תכוין בגט זה (צריך שיכון לגרשה) ותאמר
אלה בתולה של האשה כל מה שאומר לך ויפרש הרב
של הבעל קודם שיאמר ביאור המלות;

יאמר ביאור המלות דאל״כ לא ידע הבעל מאי קאמר
ולא הויא גט דהא לא גרשה דקי״ל ספר דאמר
רחמנא ספור דברים;

יאמר הרב של הבעל אמור של האשה

הרי זה גטך, והתקבלי גיטך, ובו תהיה מגורשת ממני ת
מעכשיו, והרי את מותרת לכל אדם. יאמר והרי את
מותרת לכל אדם בנשיאה א׳ אם אפשר, כך ראיתי בסדר
גטין;

יאמר הרב של הבעל

תניח ליפול הגט בנחת בנחת לתוך ידיה;

ואחר שהניח הבעל הגט בידה ויסלק ידו ממנו מכל וכל, אז
יאמר לה הרב קמוץ ידיך והחזיקי את הגט, ותגביה שתי
ידיה למעלה ותניחנו תחת הסרבל שתקנה קנין גמור;

ואחר

ואחר כך יאמר לה הרב השאילי לי גיטך זה לקרותו שנית;

ויקרא הרב עם העדים את הגט פעם שנית כמשפט הראשון;

ואחר שקראוהו שנית יחזור הרב לשאול את שאלות לסופר ולעדים;

ישאל את הסופר

מכיר אתה שזו הגט שכתבת לפ"פ (כ"א בגט) לשמו ולשמה לשם גירושין? יאמר הסופר הן;

ואח"כ ישאל לעד א'

מכיר אתה שזו היא חתימתך? יאמר הן;

וזהו חתימת חברך? יאמר הן;

וכן ישאל לעד השני

ואחר כך ישאל לשני העדים יחד מכירים אתם שזהו הגט אשר חתמתם לפ"פ לשמו ולשמה לשם גירושין?

ויאמרו הן;

והרב בעל הלבושים כתב הטעם שאנו עושים כל זה מפני שאנו נוהגים שימסרנו לה הבעל כפול וסגור הקנוורט כאגרת, ויש לחוש שמא יאמרו הרואים הבעל החליפו ונתן לה אגרת אחרת ולא נתן לה הגט לכך חוזרים ולוקחים ממנה ויקוראים

אתו בפני כל ושוין אתו כדי שידעו הכל שמסר לה הבעל הגט
הזה׃

ויחרים הרב על כל מי שיוציא לעז על הגט ויאמר כי כך
החרים רבנו תם ושאר גדולים בכנופיא וכן גם
אנכי׃

ואחר כך יחזור הרב ויכפול הגט ויחתוך אתו שתי וערב
שהוא קרע בית דין שלא תגבה בו הכתובה ותחזור
האשה הכתובה או תתן שובר לאיש, ונהגו עכשיו שהרב המסדר
גונזו אצלו ואינו חוזר ונותנו ליד האשה ועקר טעם הוא משום
אינשי דלא מעלי שכוונתם להוציא דבה שידקדקו בו דקדוקי ר״ב
ומנה כדי לפוסלו לכן יגנזנו הרב במקום גנוז ואין לשנות וגט שנכתב
ונתבטל ולא ניתן אין לקורעו שתי וערב שלא יטעו בו שניתן ויוציאו
דבה׃

ואחר כך חוזר הבעל ונותן הקלף הנשאר והדיו וכל שאר
כלי הכתיבה לסופר במתנה כדי שיוכל לכתוב בו גיטין
אחרים דאל״כ לא יהיו שלו ולא יוכל להקנות לגרש אחר׃

ויזהיר הרב לאשה שלא תתארס תוך תשעים יום חוץ מאותו
יום שמתגרשת בו וחוץ מיום שתתארס בו׃

וצריך

וצריך שינתן הגט בו ביום שנכתב שלא יהא מוקדם אא״כ שולחו לעיר אחרת דאז אי אפשר ליתנו לה ביום שנכתב:

צריך שלא יתיחד הבעל עמה בין כתיבה לנתינה ואם נתיחד עמה הוי גט ישן ולא יגרש בו:

נוסח הגט בלי הפסק כנהוג בעה״ק ירושלם תו״בב

בכך בשבת כך וכך לירח פ׳ שנת כך לבריאת עולם למנין
שאנו מנין כאן במתא ירושלם דיתבא על מי שלח ועל מי
בורות אנא פב״פ העומד היום בירושלם הנזכרת וכל שום אחרן
וחניכה דאית לי ולאבהתי ולאתרי צביתי ברעות נפשי בדלא
אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת אנתתי פב״פ
העומדת היום בירושלם הנזכרת וכל שום אחרן וחניכה דאית
ליכי ולאבהתיכי ולאתריכי דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו
פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי די תהוייין רשאה ושלטאה
בנפשיכי למהך להתנסבא לכל גבר די תיצבייין ואנש לא ימחא בידיכי
מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם
ודין די יהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פיטורין
כדת משה וישראל
פ״ בן פ״ עד
פ״ בן פ״ עד

נוסח הגט בלי הפסק כנהוג בעיר טריאסטי יע״א

בכך בשבת כך וכך לירח פ׳ שנת חמשת אלפים
כך וכך לבריאת עולם למנין שאנו מונין
כאן בטריאסטי מתא דיתבא על כיף ימא אנא פב״פ
העומד היום בטריאסטי מתא דיתבא על כיף ימא צביתי ברעות
נפשי בדלא אניסנא ושבקית ופטרית ותרוכית יתיכי ליכי אנת
אנתתי פב״פ העומדרת היום בטריאסטי מתא
דיתבא על כיף ימא דהוית אנתתי מן קדמת דנא וכדו פטרית
ושבקית ותרוכית יתיכי ליכי דיתיהויין רשאה ושלטאה בנפשיכי
למהך להתנסבא לכל גבר דיתיצביין ואנש לא ימחא בידיכי
מן יומא דנן ולעלם והרי את מותרת לכל אדם
ודין דיהוי ליכי מנאי ספר תרוכין ואגרת שבוקין וגט פטורין
כדת משה וישראל
פ׳ בן פ׳ עד
פ׳ בן פ׳ עד

באחד בשבת ולא בראשון שכ"כ במעשה בראשית יום אחד
ואם כתב בראשון יש להכשיר בשעת הדחק שמשמעותו
אחד. (מהרשד"ם אה"ע סי' ית) ואין צריך לכתוב יום בימות
השבוע כמ"ש בימות החדש, דהתם איכא למטעי ולומר שלשה
אי ארבעה שבועות לירח פ' מה שאין לטעות כן בימי השבת
ואין לחוש שמא יאמרו שעות הם דשעה ל' נקבה היא (לבוש)
בשבת ולא בשבוע שיש במשמע נ"כ ל' שמיטה, ועוד דשבוע נכתב
בתורה גבי נשואין מלא שבוע זאת, ועוד מטעם זכור את יום
השבת (ג"פ סי' קכ"ו סק י"ח) ולפיכך נ"ל שאם נכתב בשבוע פסו' אף
בדיעבד דבגט לשון מבורר בעינן;

בשבת ולא לשבת כמ"ש לירח דהתם משמע מה שעבר
זמן כך וכך מיום חדוש הירח ויום החדוש בכלל,
והכא אם יכתוב לשבת איכא למטעי, כגון אם יכתוב ביום ג'
יאמרו שהוא יום ב' שהוא ג' לשבת שעבר, ואם כתב נ"ל הג"פ
בס' הנ"ל העלה דהגט כשר בדיעבד, ולזה מסכים הגה' בסי' כו
סק"ו, ובשעת הדחק וכדומה דאיכא למיחש לעיגון ראוי והגון
לסמוך עליהם;

אם דילג תיבת בשבת הרא"ש כתב דאין לפוסלו, וכן פסק
מרן

מרן, ומ"ש מו"רס ד"ש פוסלים, מ"ש לקחה זאת הרי"בש סי' קי"ז והמעיין יראה שהרי"בש לא פסל בזה ג"מ סי' כ"ז ס"ז;

בישני חסר יו"ד, בשלישי ברביעי בחמישי שלשתם מלאים בששי חסר יו"ד כ"כ כל הפוסקים, והטעם כתב הב"ח שכך נכתבו בת"ב, המלאים שנכתבו חסרים והחסרי' שנכתבו מלאים בשעת הדחק ובמקום עיגון כשר, (ג"מ שם) אם דילג ר' דברביעי או ש' דבששי הג"מ והרא"ש נטו להקל כיון שניכר שהוא ט"ס, ונראה דאין לסמוך להקל ועיין במהרי"בל הובאו דבריהם בנת"ג שם;

הטעם דאנו כותבים בשני בשלישי ברביעי וכו' להיותם סמוכים למלת בשבת, והנ"פ כתב כי כן כתובים בת"ב, ואם כתב בשלשה בארבעה וכו' בדיעבד כשר, ואם אם דילג תיבת בשבת, דאין לו פי' אחר אלא בשבת כיון דכתיב אחריו ימי החדש;